

DYMLINGEN

Nr 4 2017 Årg 29

**Agna kroken! Bro, bro, breja, Bilder
till tiotusen och så Krönikan förstås!**

Ordförande har ordet

Vid Sveriges Hembygdsförbunds riksstämman i maj i år togs beslut om fokusområden, dvs områden som gärna hela hembygdsrörelsen skall arbeta med (fokusera på) de kommande fyra åren. Idéerna till det som blir fokusområden kommer ofta från föreningar och förbund. De sätts samman under mer övergripande rubriker eller områden. Ett av dessa blev då Förenings- och demokratiutveckling.

Inom detta område finner tex att utveckla styrelsearbetet för att få stärkta organisationer med tydliga budskap som kan intressera nya medlemmar. Större föreningar och förbund ökar i sin tur vår genomslagskraft gentemot beslutsfattare när det gäller kulturarvsfrågor. Bryter vi ned detta ytterligare så kan "att utveckla styrelsearbetet" bli innebära utveckling av arbetsformer, regelverk som behöver ses över, värdskap och bemötande och samarbete med andra. Kommande år avser Sörmlands hembygdsförbunds styrelse att internt arbeta med styrelseutbildning och våra interna regelverk och uppdrag.

Även rekrytering av nya medlemmar och funktionärer faller in inom detta fokusområde. Sörmlands hembygdsförbund har därför utnämnt 2018 till "medlemsåret". Vår tanke är att vi alla skall ta ett extra krafttag för att öka rekryteringen till våra föreningar, men också arbeta med hur vi skall vårda våra nuvarande medlemmar och alla de funktionärer som lägger ned så mycket ideell tid. En tanke är att de föreningar som lyckas bäst i medlemsvärning skall uppmärksammas på något sätt. Vem rekryterar flest nya i antal respektive procentuellt? Mer om detta kommer bland annat i nyhetsbrevet och vid årsmötet.

Vid vårt nyss genomförda höstmöte var rekrytering av nya medlem-

mar och hur vi skall ta hand om de som redan är medlemmar föremål för en stunds arbete i bikupa. Det blev ett intensivt diskuterade med hög ljudnivå och inte minst en hel del goda uppslag. På förbundets hemsida redovisas resultatet, här finns många tips och säkert kan ni finna något som är nytt och värt att prova i er förening. Plats finns för ytterligare förslag. Ju fler förslag ju större är möjligheten att just din förening kan hitta en idé som passar er. Hjälps vi åt att sprida idéer ökar också möjligheten för att hela hembygdsrörelsen skall växa. Lämna era idéer till kansliet.

Nu är 2017 snart slut. Nu inträder en hektisk period för våra valberedningar. Dessa idogt arbetande medlemmar som äger att inte bara finna nya styrelsemedlemmar, revisorer och andra funktionärer, utan även att genom sina förslag i viss mån styra i vilken riktning föreningen skall arbeta. Fega inte ur, utan ta tag i frågan och lämna förslag på minst en kandidat till någon av alla era funktioner. Fråga inte den du föreslår, det är inte din uppgift. Lämna i stället namnet till valberedningen, det är ju deras sak att kontakta och att "bygga upp" tex den kommande styrelsen.

Glöm i detta sammanhang inte valet till förbundets styrelse. Valberedningen som skall "bygga förbundsstyrelsen" behöver ditt och din förenings stöd. Ni känner medlemmarna, valberedningen har ingen möjlighet känna alla. Jag uppmanar därför varje förening att lämna ett förslag till vår valberedning. Klarar din förening uppgiften kommer valberedningen ha 67 förslag! Säkert kommer den då finna några lämpliga medlemmar till förbundsstyrelsen.

Avslutningsvis, hur tänker ni uppmärksamma er valberedning och deras arbete vid årsmötet?

PEHR BENGTTSSON

Innehåll

Ordförande har ordet	2
Tänk på hur ni agnar kroken!	3
Bro, bro, breja	4
Bok-och kulturarmässan	5
Bilder till tio tusen	6
Min morfar och jag	8
Det händer inte oss!	9
En hembygdsförenings tillkomst	10
Visa vägval	11
En resa på vägarna i vår historia	12

DYMLINGEN NR 4 2017

Årgång 29 Södermanlands hembygdsförbund

Redaktör: Jennie Fornedal
Ansvarig utgivare: Pehr Bengtsson

Manusstopp till nr 1 år 2018 den 1 februari.

Bilden på framsidan är tagen av Göran Dahlberg och Knut Dymlingen, på första och sista sidan är ritad av Kersti Åström.

Upplaga 1 600 ex.

Linderoths Tryckeri, Vingåker,
december 2017
ISSN 0349-8662

**Södermanlands
hembygdsförbunds kansli:**
Jennie Fornedal, hembygdskonsulent

Adress: Ö Trädgårdsgatan 2
611 34 Nyköping
Tel 0155-28 43 00
073-140 33 75

E-post: kansli@hembygd.d.se
Bankgiro 619-1928
Swish: 123 483 72 33
Hemsida: www.hembygd.se/
sodermanland

Vi mötte media

Tänk på hur ni agnar kroken!

Resultatet av träffen på Plevnagården var att deltagarna skulle åka hem och hitta nya vinklar, välja tydligare budskap och sedan följa upp sina pressutskick bättre.

"Våra uppdragsgivare är läsarna"

Det var något Marie Hillblom var tydlig med. Läsaren vill ha lokala nyheter, nära nyheter, nyheter med människan i fokus. Vem som gjort något är viktigt. Kan man relatera?

Det är ett jättestort flöde av nyheter och pressmeddelanden på en redaktion. En personlig kontakt kan vara viktig, men maila gärna en kopia till redaktionen också. Facebook är lika bra som mailen. Vi kollar alla kanaler, sade både Marie och Karina. Försök igen, igen och igen. Våga vara påstridig.

"Vi är ganska lättflurade"

Tänk på hur ni agnar kroken. Välj ett budskap att locka med, en vinkel. Det ger ett skarpare underlag och blir ett bättre reportage. Skapa en kort inuit som fångar uppmärksamhet och utveckla därefter budskapet. Läsarna vill gärna ha "inför-reportage" för aktiviteter, och det borde vi också vilja.

Journalisterna menar att det blir ett roligare reportage från ett pågående projekt, än från invigningen när allt är klart. Arbetsprocessen är spännande och den ger bättre bilder. "Vi funderar ofta på vilka bilder vi kommer kunna ta när vi prioriterar."

Vi skriver gärna om det oväntade, det udda. Tips på porträttnbara människor, människor med en berättelse eller en passion efterfrågas av

Fler anteckningar finns att läsa på hemsidan www.hembygd.se/sodermanland Medverkande: Marie Hillblom, Katrineholmskuriren, Olov Norin, Sveriges Hembygdsförbund (SHF), Karina Frölund, Sörmlandsbygden och Leif Jacobsson. Foto: Göran Dahlberg Text: JF

tidningarna. Någon som brinner för det udda är alltid spännande.

"Kött och blod är att föredra framför föremål och byggnader"

"Man är som en fiskare, vill väldigt gärna ha napp, men ofta är håven tom", säger SHFs kommunikator Olov Norin. Det tar tid med pressrelationer. Aktiviteterna, måste översättas till användbart material. SHF ser tydligt i antalet träffar när de lagt tid på pressinformation. Poängen med att synas är att skapa ökad kännedom om och ökat engagemang för hembygdsrörelsen.

Det är viktigt att förbereda sig för att få fram det man vill ha sagt. Fundera över vad du vill ha för reaktion inför en aktivitet, under en aktivitet eller när man bedriver opinion.

Visa kärnan av det ni vill visa/göra. Vad är grejen? När är den? Vem kontaktar vi? Håll er kort. När reportern kommer kan ni utveckla ert budskap.

"Välj en spännande rubrik"

Det är viktigt med ämnesrubriken. "Pressmeddelande" är det absolut sämsta ni kan välja. Skriv vad det gäller, kort och intresseväckande.

Årsskrifterna är fulla av spännande människor. Marknadsför en berättelse i taget så räcker skriften länge under året. Knyt ihop texten med upphovsman, plats, utställning eller något annat. Recensioner har ett lågt intresse bland läsarna och de tar för mycket tid. Detta gäller även för Dymlingen, vi tar gärna in texter och berättelser om texter, men skriver bara i undantag recensioner.

"Hitta en historia som sticker ut lite snett"

Leif Jacobsson har ofta lyckats att locka media. Han påpekar att "Varje plats är lika intressant eftersom den bebos av människor med spännande berättelser." Riksmedia söker udda omständigheter. Hitta er vinkel.

Hitta rätt media för er aktivitet. Om ljudet är viktigt så jobba mot radio och tv. Aktiviteter med barn är det lättare att få ut media till.

Tänk till, vrid och vänd för att agna material som kan fånga en läsare. Tänk nytt! uppmanar Leif.

**Våga driva opinion på debatt och åsiktssidorna
Våga välja vinkel för att få tydligare hugg på kroken
Våga vara en linslus**

Bro, bro, breja - på lektionstid

Vid inspirationsdagen för hembygdsrörelsen arbete med barn, unga, skola - BUS - den 4 april i Näshulta berättade två av grundskolorna i Torshälla om sitt samarbete med St Olofs Gille. Christina Åslund från föreningen var också med vid det tillfället. Det som framkom gav många av oss en del att tänka på och Inger Gustafsson hade några frågor att ställa om det arbete som St Olofs Gille gör tillsammans med skolorna i Torshälla. Här är svaren hon fick.

1996 började ett samarbete kring barn och ungdomskultur i Torshälla. Medverkande var biblioteket, S:t Olofs Gille, förskolorna, skolorna, kyrkan, musikskolan och Ebeling-museet. Sammanfattande var bibliotekarien Gunilla Allander och syftet var att samplanera kulturarbetet i Torshälla. Det är viktigt att känna till varandras möjligheter och kunskaper. En barnkulturvecka i maj månad genomförs årligen, då arbeta vi kring olika områden bla skapande. Den årliga veckan avslutas med ett blomstertåg då alla tågar upp till Linnés byst på Holmberget. Vi träffas fortfarande i Barnkulturgruppen och berättar för varandra vad vi arbetar med. Vi har gott samarbete med förskolor, skolor och bibliotek.

Med linet i fokus

Första gången vi kontaktade en klass valde S:t Olofs Gille att besöka

*Att mala kaffe för hand var vardag "förr".
Barnen i Sjösa skola tillsammans med Svärta hbf 2008.
Foto Kerstin Jonasson.*

klass 2 och prata om linberedning, berättar Christina Åslund. Skolorna och lärarna har fortsatt kontakten med oss, men numera bokar förskolor och skolor in besöken hos oss. 5- och 6- åringar kommer till Bergströmska gården och vi pratar om "Förr i tiden". Vi brukar också leka gamla lekar såsom "Sista paret ut" och "Bro, bro, breja". Klass 1 har sått lin. Klass 2 har haft linberedning, både teoretiskt och praktiskt. Klass 3 har bakat tunnbröd, lärt sig om gamla verktyg och hört berättelsen om den stora branden 1798. Barnen har skrivit och ritat om sina besök, vilket vi har visat upp i utställningar. Tider och dagar kommer vi överens om, men det är på skoltid.

Sköldinge skolas Höstvandring från Lerbo till Sköldinge 2008. Just här är gruvhålen i fokus för samtalet. Foto JF

Tips på bra aktiviteter?

- Har ni några tips till föreningar som vill börja samarbete? frågar Inger.
- Linbredning är mycket populärt hos barnen, berättar Christina. Tova ull och göra enklare halmsaker är också bra. Det finns säkert mycket i er närmiljö att ta vara på. Vi har märkt ett stort intresse för "Förr i tiden".

Christina berättar vidare. Vi har skrivit en barnkulturvandring om Tor och Ella, som bodde på Bergströmska gården då det var självhushåll och man hade piga och dräng. Skolan fick barnen inte alltid gå till eftersom de behövdes hemma. Det finns mycket som fånglar barnen. Jag har gjort käpphästar för att visa hemmagjorda leksaker. Jag skulle önska att vi hade mer plats för lek, men vi har inte byggnader för det.
- Hoppas att detta är till nytta, avslutar Christina. Nyss ringde lärare från klass 2 och ville komma med tre grupper på 20 barn och få veta mer om livet på landet och bondgården. Vi har ju ingen bondgård att visa upp, men vi får göra vårt bästa. Det är roligt att de kommer.

CHRISTINA ÅSLUND OCH
INGER GUSTAFSSON

Bok- och kulturarvsmässan 2017 - den i Katrineholm

Vi hade inte riktigt koll på att vi konkurrerade med Bok- och biblioteksmässan i Göteborg när vi betämde oss för den 30 september. Vår bokmässa hade en hanterbar storlek och en massa kulturella godsaker att grota ned sig i för den som ville.

Inför Katrineholmskretsens höstmöte 2016 funderade hembygdsföreningarna på hur de skulle kunna fira stadens 100-årsjubileum 2017. Vi var flera stycken som precis varit på Skansen och firat Hembygdens helg och där upplevt den energi man får av att samlas och göra saker tillsammans, lära känna personer med samma intressen lite bättre och se hur andra tänker. Det var Cecilia Indebetou-Lennartsson som sade de förlösande orden. "De vore ju inte så dumt att få sälja lite böcker".

För alla föreningar?

Kretsmötet var med på idén att ha en bokmässa på Stadsbiblioteket under hösten. Kommunen tyckte också det var en bra idé och var delaktiga i planeringsarbetet sedan de fått frågan. De höll till och med biblioteket öppet i några timmar extra för vår skull. Utvärderingen skulle sedan komma fram till att de till och med höll öppet lite längre än nödvändigt.

När vi inledde arbetet tänkte vi bjuda in alla föreningar i kommunen. Här påpekade den programansvariga på biblioteket att när man haft ett liknande arrangemang var det fullt redan vid tio-tolv föreningar. Så vi tackade för rådet och anpassade planerna.

Den stora dagen!

Den 30 september var det så dags för kretsens hembygdsföreningar, KFV Släktforskarförening och Västra Sörmlands Järnvägshistoriska Sällskap att ta emot massorna.

Det var ingen brist på aktiviteter. Ljusgården intogs av jubileumsutställningen "100 år i bilder" som fortfarande vandrar runt i länet på olika tillställningar. Vi hade också "gissa prylar" för både barn och vuxna.

I Hörsalen bjöds på en kavalkad under eftermiddagen med bildspel i olika teman. Vi fick veta mer om bibliotek, åkerier, tegel, arbetsplatser och en hel del annat.

Hur blir det bättre?

Kretsen har redan hunnit utvärdera bokmässan och man är överens om att mer marknadsföring behövs. Tydligare program för att på plats lotsa folk till föreläsningarna under själva bokmässan. Försäljningssiffrorna har inte imponerat, men någon tyckte ändå att det gav mer än Föreningsmässan i Duveholmshallen.

Kerstin Falk, Eva Andersson och Anika Carlsson tog ansvaret för prylarna. Målet var att varje förening skulle ha med ett föremål till varje bord. Den uppmärksamma ser vår yngste hembygdsarbetare på båda bilderna. Ingrid Edgelius jobbade på hela dagen med varierade uppgifter.

Kretsen har redan förslag till tema på framtida bokmässor vilket får mig att hoppas att dundersuccén ligger i framtiden och väntar på att vi ska komma ikapp den.

Att göra tillsammans

Det är något visst att få träffas och göra något tillsammans med människor som man känner igen, men kanske inte känner så bra. Det är vid sådana tillfällen man ser hur bra vi kompletterar varandra. De av oss som var med på Kulturhuset Ängeln den där dagen i september rekommenderar andra kretsar att samlas och göra tillsammans.

Förra året såg vi Fristadstorget i Eskilstuna intas av hembygdsföreningarna i Rekarnekretsen. Strängnäs-kretsen brukar regelbundet genomföra en hembygdens helg, där man visar något utöver det vanliga runt om i kommunen.

Det är något med det där att samlas och göra tillsammans, att mötas "irl" som det heter på Twitter.
TEXT OCH BILDER JENNIE FORNEDAL

För er som gillar att klura utmanar vi er nu i tävlingen

Bilder till tio tusen

Här har vi samlat bilder från fem olika år av de senaste årtiondenas verksamhet. Kan ni klura ut vilka år bilderna kommer från?

Summera årtalen och hör av er med vilka år ni kommit fram till innan den 15 januari, så kommer en vinnare uppnå ära och berömmelse i nästa nummer av Dymlingen.

Invigning av en utställning samlar hembygdskonsulenten Rolf Rydberg och hemslöjtkonsulent Lillemor Boman. Detta är samma år som Sörmland senast stod värd för hembygdsrörelsens riksstämma. Det är så länge sedan att det inte var Sveriges Hembygdsförbunds stämma.

Vi övergår i en färgbild och firar ett stort jubileum i Malmköping. Feststängerna som gjordes inför firandet pratas det fortfarande om på sina håll.

Detta år ersattes medlemsbladet Gripen av medlemstidningen Dymlingen. Årets stora fråga för hembygdsförbundet är upplösningen av stiftelsen Sörmlands museum. Detta ärende kom att fortgå under flera år och involvera både Kammarrätten och Riksrevisionen.

Prenumerera på Dymlingen!

Som prenumerant av Dymlingen stödjer du Södermanlands hembygdsförbunds verksamhet. För bara 150 kronor per år kommer tidningen rakt ned i brevlådan med alla fyra nummer per år och du ger ett viktigt bidrag till den sörmländska hembygdsrörelsen.

Södermanlands hembygdsförbund välkomnar en ny tjänsteman. Vi som läst AUs protokoll efter anställningen vet hur nöjda de var med sitt fynd. Vi tycker nog han fortfarande passar rätt bra in i verksamheten. Detta var samma år som en viss Leif Jacobsson underhöll på höstmötet i Gnesta.

Det sista årtalet ligger en bit i framtiden. Södermanlands hembygdsförbund planerar att stå värd för en riksstämma i en relativt snar framtid. Eventuellt på denna plats. Vi får hoppas det inte krockar med OS i Tokyo.

Längtar du efter Dymlingen?

Vad får dig att utbrista "Äntligen ett nytt nummer!"?

Tala om för redaktionskommittén vad du skulle vilja läsa om. Tipsa oss när du läser något som skulle kunna passa i tidningen. Maila dymlingen@live.se eller ring 0155-28 43 00

Joe Eklöf berättar Min morfar och jag

Under elva år var jag sommarbarn vid Kjesta i Runtuna. Det började när jag var två år. På gården fanns min morfar Thure, kallad Kjesten i folkmun, min mormor Dina, min yngsta morbror och min yngsta moster.

Morsan var den första av nio syskon som byggde en sommarstuga på Kjestas mark. Den blev klar 1950 då jag var sju år. Fram till dess hade jag använt ett stort grytlock som ratt, när jag strövade omkring på gården. När jag blev stor skulle jag köra buss, det var jag övertygad om, så nu rattade jag hela tiden när jag gick. Ibland hade jag morfars hund med mig. Min styvfar hade skaffat kastspön och en håv för att fiska i Kappstasjön på Kjestas vatten. Nu bytte jag grytlocket till håven för att köra buss med. I en svängrem körde jag in skaflet så att det stack ut på min vänstra sida. Bussarna var ju högerstyrda på den tiden. Nu kunde jag släppa ratten med ena handen och styra med den andra. När nätet följde med runt vid rattvridningarna kändes det nästan som en riktig ratt. På helgerna när morsan och styvfar kom till stugan såg jag till att håven fanns på plats där.

När jag blev några år äldre fick jag köra fram traktorn vid höbärgning. Morfar hade två traktorer då, en BM 10 och en Fordson Major. Oftast nyttjades Fordson när höet kördes in. Växelspaken satt precis framför trak-

torsitsen och det fanns ingen handbroms. På fotbromsen fanns i stället en spärr. Mina ben var för korta för att nå ner till både bromspedal och kopplingspedal samtidigt på grund av växelspakens placering. När traktorn stod i en sluttning var fotbromsen spärrad. Inför framkörningen fick jag hasa över åt höger, trycka till på bromspedalen och släppa spärr, snabbt hasa över till vänster och trycka ner kopplingspedalen samt lägga i en växel och köra fram till nästa hässa. Ibland började ekipaget då rulla bakåt i uppforsbacke, men det gjorde oftast ingenting, innan jag fick fart på traktorn. Lutade det för mycket hoppade min morbror upp på traktorkärrans dragstång och höll i bromspaken där, tills jag kom igång. Vid stopp var det samma procedur men tvärtom.

Min morfars lastbilar

Morfar hade lastbil på gården under många år. Den första vet jag inte vad det var för märke, men den användes på 1930-talet bla till att hämta mjölk hos bönderna runt omkring och köra till mejeriet Frista i Runtuna. Mjölkkörningen till Frista upphörde när Mjölkkentralens nya anläggning i Nyköping stod klar och mjölken sen kördes dit i början av 1940-talet. De två följande bilarna

Morfars första lastbil som användes för att köra mjölk, djur, hö och mycket annat.

Jag och morfars hund vid sidan av garaget som mot slutet av 1940-talet brann ner.

var Chevrolet och den sista Bedford. Utöver vanliga lämmar på bilarna hade han höga lämmar för att även köra djur. Vid varje bilbyte fick Karlsson i Lid modifiera djurlämmarna så det passade på den "nya" bilen. Bilarna köptes alltid in begagnade. Utöver mjölk- och djurkörning användes lastbilarna även till att köra props till Nyköpings hamn, köra in hö och hämta inropade antikviteter från Norrköpings auktionskammare. Att köpa och sälja antikviteter var morfars största intresse under alla år. Bostadshuset var en enda stor antikvitetsbutik. Propsen var i tvåmeterslängder och handlastades av morfar och morbror på tvåren på lastbilsflaket, och i hamnen lossades alltihop för hand.

I början av 1950-talet köpte morfar en såg för att såga virke från egna skogen. Två av mina mostrar använde virket därifrån när de lät bygga sina sommarstugor intill morsans. Det blev självklart en massa sågspån vid sågningen och detta sålde han till Mjölkkentralen i Nyköping för deras isdösar. Nu sattes djurlämmarna på lastbilen och sen handlastades all spån. Till att börja med var bakluckan nerfällad, men när spånen började rinna ut över luckan stängdes den och man fick kasta upp spånen över de höga lämmarna för att få fullt lass. Jag var för ung för att göra någon nytta då, som tur var, men jag fick åka med till Nyköping när lasset skulle lossas, för hand förstås.

Systematiskt Brandskyddsarbete och Restvärdesräddning Det händer inte oss!

Material för Systematiskt Brandskyddsarbete, SBA, finns hos Hembygdsföreningen. Börja med ett moment i taget och försök inte gapa över ett stort stycke.

Vi insåg rätt snart att det finns en hel del att fundera över och diskutera när man ska "Se om sitt hus".

Till höger ser vi Per från Brandskyddsföreningen och Carolina från Hembygdsföreningen som ledde passet om SBA.

Brandskyddsföreningens medverkan sponsrades av Sparbanksstiftelsen Rekarne

Sparbanken
Rekarne

Brandskyddsarbete är ett stort område där alla kan göra något, men ingen kommer att göra allt.

Ett bra sätt att komma igång är att skapa en studiecirkel som arbetsgrupp. Att skapa policys kan kännas högtravande, men kan vara ett sätt att konkretisera målen med skyddsarbetet och uppdraget att bevara samlingarna.

Skapa ett kontrollsystem ni själva kan följa upp. Tex för att kontrollera att skyddsutrustning finns och fungerar. (Släckare ska kontrolleras av fackman årligen.)

Att skapa rutiner är ett bra sätt att få nödvändigt gjort.

Regler och rutiner begränsar riskerna. Se till att alla känner till rutinerna, även de som hyr. Upprätta ALLTID ett hyresavtal, se till att regler och rutiner för er fastighet framgår i avtalet. Det finns hyresavtal på Hembygdsföreningen som går att modifiera så de passar er. Att ta upp uppföljning på bestämda

styrelsemöten kan vara ett bra sätt att skapa rutiner som också informerar alla relevanta personer.

Restvärdesräddning - RVR

- RVR kräver förberedelse. Man kan inte läsa in sig i en akut situation, man måste veta innan.

- Börja med att placera särskilt värdefulla föremål på mindre utsatta platser.

- Se till att det finns tydliga instruktioner om hur man kan flytta föremålet och vart.

- Restvärdesräddningen påbörjas alltid omedelbart. Det är extra viktigt när det gäller fastigheter och föremål som inte går att köpa eller bygga nya.

Riskbedömning görs med flera parametrar. Exempelvis: En använd pulversläckare, men ingen brand
Scen 1: Det var inbrott och tjuven utlöste brandsläckaren. Försäkrings-tagaren får betala självrisk för saneringen och släckaren.

Scen 2: Lokalen är uthyrd och en gäst utlöser släckaren. Försäkrings-tagaren slipper betala självrisk. Varför då??? När lokalen är uthyrd är det viktigt att brandskyddsutrustningen alltid finns tillgänglig. Den ska inte ligga undangömd för att beivra missbruk.

När vi 2010 genomförde kurser med Räddningstjänsten fick vi höra att "Där man jobbar brandförebyggande brinner det sällan" Bara det borde vara en anledning att börja göra något. Att ha fungerande släckare och brandvarnare är kanske ett rimligt första steg.

TEXT OCH BILD JENNIE FORNEDAL

2012 publicerade Riksantikvarieämbetet en handledning för *Katastrofberedskap och Restvärdesräddning*. Ni hittar den på Södermanlands hembygdsförbunds hemsida under "Skydda Kulturarvet"

En hembygdsförenings tillkomst

Ärla-Stenkvista hembygdsförening bildades den 11 maj 1987 vid en träff i Stenkvista församlingshem efter att Gösta Andersson och Hasse Eliasson ringt runt till ett antal personer i bygden. Till den träffen var hembygdskonsulent Rolf Ryberg från Södermanlands hembygdsförbund kallad.

Ett sextiotal personer hade hörsammat den informella kallelsen och samtliga anmälde sig som medlemmar. En interimsstyrelse utsågs där

Gösta Andersson valdes till ordförande och Maj Lundin till kassör. Medlemsavgiften fastställdes till 30 kronor och det beslutades att ansöka om medlemskap i hembygdsförbundet.

Den första aktiviteten blev en utflykt till fornborgen Ogaklev med medverkan av Bror-Erik Olsson.

Hembygds-cirkeln

Två år tidigare, 1985, när kommunen beslutat att lägga ned Hamra

Föreningens ordförande Gösta Andersson klipper bandet och inviger sockenstugan vid Stenkvista kyrka. På bilden ser vi Mats och Åwa Hagqvist, Gösta, Torsten Anderson och Birgit Olsson.

skola, startade några lärare och föräldrar en studiecirkel om hembygden. Det var nog det som gjorde att hembygdsföreningen bildades. Ett antal av cirkeldeltagarna blev sedermera funktionärer på olika poster i styrelsen.

Verksamhet under åren

En dräktkommitté bildades och de satte igång med att ta fram underlag till en hembygdsdräkt, som sedan producerades i ett 20-tal exemplar. Många olika aktiviteter har förekommit, såsom bygdevandringar, färd i lövad skrinda, vis- och kulturcafé, dokumentation av torp och gårdar via cirklar. Sedan tre år tillbaka håller vi på med digitalisering av föreningens bilder och dokument.

Som minne av de 30 åren har Mario Matteoni hjälpt oss på ett förtjänstfullt sätt att ta fram en jubileumsskrift. ROLF GUSTAFSSON

Notiser

Du får väl Södermanlands hembygdsförbunds nyhetsbrev? Det kommer en gång i månaden. Hör av dig om du inte får det.

När händer det 2018:

Mars: Kulturarvsforum om digitala utmaningar i arkiveringsarbetet.

21 april Årsmöte

3 maj Ordförandekonferens

17 nov Höstmöte

Försäkringsrutan hittar du på hembygd.se/sodermanland/skydda-kulturavet

För länets hembygdsföreningar erbjuder vi nu **Sörmlandsbygden 2005-2014**. När ni talat om vad ni vill ha återkommer vi med när ni kan hämta det i Katrineholm.

1994 började Maria Carlweitz arbeta på hembygdsförbundets kansli. Nu beger hon sig tillsammans med maken Pontus ut på nya äventyr i Västergötland. Vi önskar dem all lycka på den resan. Tack för alla de år som varit! För er som bara sett Maria som ett namn i verksamhetsberättelsen: *Här är Maria!*

På mitt sätt sett

Visa vägval

Enligt ett gammalt talesätt så hälsar man på varandra med öppen hand på sjön men med knuten i trafiken på land. Nu vet jag inte hur det är nuförtiden för jag har ingen båt sedan länge. Det hindrar inte en del från att undra om jag är ute och seglar.

Men bil kör jag. Innesluten i ett plåtskal med viss ljudisolering, låsbara dörrar och tonade rutor kan man våga hytta med näven, svära grovt och göra grimaser. Detta som protest mot olämpligt uppträdande hos medtrafikanter för att inte säga mottrafikanter. Man kan kosta på sig att vara styv i korken när man kan vara lika anonym som på insändarsidan i tidningen eller på nätet. Om man tänker rusa ur bilen för att tillrättavisa en försumlig bilförare eller cyklist bör man först överväga situationen. Risken är att man hamnar i ögonhöjd med andra skjortknappen uppifrån på den man tänker läxa upp. Då kan det vara svårt att övertyga om den egna förträffligheten i förhållande till sin antagonists åsikter.

Sätt in på mitt konto!

Under många år har jag betalat P-avgifter och -böter, bilskatter, böter för fortkörning för att inte tala om all moms på bilköp, service, reparationer, besiktningar m m. Jag tycker mig ha betalat nog och undrar liksom viss förebild(?) vad jag har fått för pengarna? Som kompensation har jag kommit på ett sätt att minska parkeringsavgifter. Den som vill veta mera kan sätta in pengar på mitt bankkonto på Malta.

Rondellkörning verkar vara stort problem i trafikumgänget. Risken är att man får en åthutning i form av åttutning av någon som tycker sig veta bäst. Med dubbla filer i cirkulationsplatsen, som det rätteligen ska kallas även om vi envisas med att säga rondell, blir det ännu krångligare. Huvudregel: Man ska blinka höger när man lämnar rondellen. Detta inte för att det står i någon lag eller förordning utan för att visa medtrafikanter vad man tänker göra. Då kan någon annan göra sig beredd att inta ens plats i rundkörningen. För visst är det samarbete - ett lagspel - för att allt ska flyta. Som på fotbollsplanen gäller det att se luckorna.

Gångarnas blinkers

Genom ögonkontakt kan man se om man är sedd. Som gångtrafikanter kan jag se om annalkande bilförare ser mig eller är uppmärksam på något annat. Men som bilförare ser jag ofta gående fullt upptagna av sin telefoner stega rakt ut i gatan fullt förlitande sig på sina rättigheter på övergångsställen. Telefonen verkar fungera som blinkers på en häst, alltså avskärmande mot omgivningen. Det är fordon som ska ha blinkers, inte gångtrafikanter.

Den uppmärksamme har säkert upptäckt att i bilannonser anger man inte längre hästkrafter, acceleration och bensinförbrukning. Nej, i stället försöker man övertyga presumtiva köpare om känslan vid körning och ägande av en särskild bil. Känner du dig som Zlatan bara för att du kör ett visst bilmärke? Tror du dig kunna köra din bil ända ner

till stranden i ett naturskönt område bara om du har ett annat bilmärke? Eller att du kan köra om plogbilen i djup nysnö med en särskild bil? Tänk om man kunde värva nya medlemmar till hembygdsföreningen med liknande metoder. Eller ännu hellre till styrelsen.

Några förslag:

"Medverka i stimulerande samarbete vid vårstädningen kring Hembygdsgården."

"Upplev lyftet och känslan av engagemang för hembygden genom gräsklippning."

"Känn tillfredsställelse i skapande medverkan vid småreparationer av byggnadsminnen."

"Var med om den personutvecklande ordnandet av arkivet i hembygdens intresse."

"Inspireras till uppskattade insatser vid bakning till kaffeservering med hembakat."

Detta ska förstås illustreras med natursköna bilder. Vem kan motstå en bild på en röd stuga med vita knutar invid en spegelblank sjö och svenska flaggan fladdrande i vinden om man nu lyckas kombinera detta. Bilderna bör visa upplevelser med glada barnfamiljer i strålände väder utan att på minsta sätt antyda något slitsamt arbete med hembygdsföreningsanknytning. Väljer man sedan att visa vägar till verksamheter med barn i gemensamma aktiviteter med pigga mor- och farföräldrar, sådana som tydligen använder ungdomsbevarande piller eller salvor enligt reklamen. Visa sådana visa vägval!

GÖRAN DAHLBERG

Begränsad eftersändning.
Vid definitiv eftersändning återsänds
försändelsen med nya adressen på baksidan

Avsändare: Linderoths tryckeri
Box 144, 643 22 Vingåker

Returadress; Södermanlands hembygdsförbund
Ö Trädgårdsgatan 2, 611 34 Nyköping

En resa på vägarna i vår historia

I Sörmlandsbygden 2013 skrev Jan Moberg "Från hålväg till motorväg" Nu har boken med samma namn kommit. Undertiteln "Sörmländska färdvägar under tusen" är säger en hel del av vad som gömmer sig mellan pärmarna.

Vägarna har i långa tider följt samma stråk. Till en början var de inte så ytkrävande, nu inkräktar vägarna på mark som kanske borde ha använts till annat. Deras historia är intressant

Så presenterade Margareta Elg texten i Sörmlandsbygden 2013, och det är bara att hålla med henne. Hur ofta funderar vi över varför den här vägen hamnade där egentligen och hur den såg ut i början? Tänk er att markägarna fortfarande skulle ha ansvaret för vägunderhållet. Hur hade E20 och E4 sett ut då?

Samtidigt är vägarna, och även järnvägarna, viktiga för hur Sörmland kom att bli som det är. När vi

ser sträckningarna kan vi enkelt dra paralleller till ortsutveckling.

Ta med boken ut i verkligheten

Från hålväg till motorväg är en noggrann genomgång av vägar och andra färdvägar. Från forntid till nutid reser vi genom hela Sörmland och ser den historiska utvecklingen utspela sig. Kanske hände saker lite långsammare innan industrialismens intåg, men nog fanns där en utveckling i vårt sätt att resa i världen.

När vi haft arkeologikurser har mycket handlat om att "Läsa landskap", här kommer det också in inslag av att förstå hur det ser ut och varför vägen hamnade där den gjorde.

Denna bok kan också vara en utmärkt grund för studieverksamhet om färdvägar i er egen hembygd. Kanske kan man förstå ytterligare några konstigheter.

I slutet av boken finns 12 utflyktsförslag för att besöka gamla vägmiljöer i olika delar av Sörmland.

Jan Moberg är villig att komma till er och berätta mer om färdvägar i Sörmland. Kontakta honom jan.moberg.nykoping@telia.com om ni vill veta mer. JENNIE FORNEDAL

Så lider redan året 2017 snabbt mot sitt slut. År 2018 kommer bli spännade. Det blir i Sörmland ett **Medlemsår** för värning av nya och vård av gamla medlemmar.

Vi hörs igen nästa år med Dymlingen i sin 30e årgång. Tills dess vill Södermanlands hembygdsförbund önska er alla

**God Jul
och
Gott Nytt År**